

KLEBELSBERG KUNO A TANKÖNYVEKBEN ÉS A TÖRTÉNELEMOKTATÁSBAN 1945-TŐL NAPJAINKIG

Ha egy történelem iránt érdeklődő mai magyar felnőttől megkérdezzük, hogy Horthy Miklóson és Bethlen Istvánon kívül kit tudna még meghatározó politikai szereplőként említeni az 1920-as évek Magyarországról, akkor szinte biztos, hogy elsőnek a mintegy fél évig belügy-, majd egy szűk évtizeden keresztül vallás- és közoktatásügyi miniszterként tevékenykedő gróf Klebelsberg Kuno nevét hallanánk. Érdekes, hogy az egy évszázad múltán is komoly elismerést nem valamely hagyományos nagy erejű tárca (külügy, pénzügy, belügy, honvédelem) vezetője tudta kivívni, sőt Klebelsbergen kívül jószíval csak Vass József népjóléti miniszter (egyben Klebelsberg elődje kultuszminiszterként) volt hasonlóan stabil tagja Bethlen István kormányainak, ám az utókor emlékezetéből az ő működése jószíval kikopott. Mindehhez hozzátéve Klebelsberg tényleg pártját ritkító oktatás-, kutatás- és kultúrafejlesztő tevékenységét, joggal feltételezhetjük, hogy a történelemoktatás örökösen időhiányban szenvedő, illetve területi korlátok közé szorított világában is hangsúlyosan megjelenik a miniszter alakja és tevékenysége.

Mindemellett azért is érdekes áttekinteni a Klebelsberg kép alakulását a tankönyvekben, mert azok tömör, didaktikus megfogalmazásuk okán sokkal kézzelfoghatóbban érzékeltek egy-egy adott korszak historiográfiai jellemzőit, amelyek így könnyen tetten érhetők a vizsgálat során.

KLEBELSBERGRŐL AZ 1945–1956 KÖZÖTTI TANKÖNYVEKBEN

A második világháború és az ország szovjet megszállása súlyos cezúrát jelentett a magyar történelemben és természetesen a közgondolkodásban is. A második világháborút megelőzően sokszínű kulturális életből a keresztény-nemzeti szemléletű gondolatok, munkák nemkívánatossá, majd tiltottá váltak. Bár az oktatás tartalmát szabályozó dokumentumok eleinte még nem írták elő a marxista dogmákat, de már így is egyértelművé tették a nacionalista gondolatok elítélését és a demokratikus szellemű nevelést, amely egyet jelentett a háborút megelőző korszak egyértelmű elmarasztalásával.¹

Kezdetben (1945–1948) több kiadó is jelentethetett meg különböző tankönyveket, megfogalmazásukban, értékeléseikben már érzékelhető bennük a később uralkodóvá váló pártállami időszak irányvonala, bár még a vulgármarxista tónus nélkül. A szűk területi korlátok között nem foglalkoztak igazán nagy terjedelemben a Horthy-korszakkal, így jellemzően nem is említették meg gróf Klebelsberg Kuno nevét. Kivételes esetnek nevezhető a következő – katolikus iskolák számára írt tankönyvből való – szemelvény:

¹ Katona András: Szarajevótól Trianonig II. Az első világháború és következményei a pártállami időszak történelemtankönyveiben I. (1945–1956). Könyv és nevelés 17 (2015) 4. sz. 76.

„A gazdasági bajok szanálása tette lehetővé, hogy gr. Klebelsberg Kuno kultuszminiszter jelentős összeget fordíthatott az ország műveltségének emelésére. Mindenekelőtt az elemi iskolák számát szaporította. (Közel két és félezer elemi iskolát létesített, főleg az elhanyagolt Alföldön.) A középiskolákat megreformálta, és belföldön és külföldön számos tudományos intézetet (Collegium Hungaricumot) létesített.”²

Ezzel szemben jellemzően már az 1945-től kiadott tankönyvek sem említették meg az oktatási-kulturális reformok sikereit, sőt inkább ellenséges, a korszak kulturális eredményeit negatívan láttatón írtak e témáról. Egy 1948-ban (tehát az iskolák államosításának évében) megjelenő történelemtankönyv egyenesen úgy fogalmazott, hogy „Nem csak a mezőgazdasági iskolát zárták el a dolgozó parasztság gyermekei előtt, hanem a többi iskolát is. [...] Nem csoda tehát, ha az ellenforradalom uralma alatt az írástudatlanok száma igen nagy maradt.”³ Mindezt még egy képpel is illusztrálták:

A könyv értékelése már abszolút a berendezkedő új rezsim elképzeléseit tükrözte, így nem is csoda, hogy az alkotói kollektívát munkájukért Kossuth-díjjal(!) honorálták.⁴

Az 1950-es évek már teljes mértékben marxista, sőt inkább sztálinista középiskolai tankönyvét Lukács Lajos írta, akinek munkája többféle kiadásban is megjelent, ám különlegessége volt, hogy ez valójában a korszak magyar történeti

szintézisének⁵ átdolgozott, tankönyvvé formázott kötete volt, ami a maga nemében ismét csak különlegesség a magyar tankönyvtörténetben: a diákok számára egyszerűen egy akár egyetemi hallgatónak, akár kutatóknak kézikönyvként szolgáló munkát illesztettek be a közoktatási keretek közé, mindenféle didaktikai megfontolásokat nélkülözve. Természetesen itt sem találkozunk Klebelsberg nevével, de a kultúrpolitika eredményeivel sem. Ellenben a legnegatívabb színben láttatják a korszak oktatási-kulturális életét:

„A Tanácsköztársaság által kezelésbe vett iskolákat a Horthy-rendszer visszaadta az egyházaknak. A reakciós magyar iskolarendszer népellenes jellegére a klérus nyomta rá bélyegét. [...] A természettudományos oktatást megakadályozták. [...] Az uralkodóosztály műveltségi monopóliumának biztosítására milliók folytak el, melyet a dolgozó nép fizetett meg. Ugyanakkor a művelődés, a továbbtanulás lehetősége csak igen vékony réteg számára volt biztosítva. A középiskolák, gimnáziumok, egyetemek kapui zárva maradtak a dolgozó nép gyermekei előtt. [...] Ezt nevezte az ellenforradalmi rendszer »kulturpolitikának«”⁶

A korszak tankönyveiben nagy terjedelemben szerepelt a Nagyatádi-féle földreform kritikája vagy éppen a szociáldemokrata pártvezetés elmarasztalása a Bethlennel kötött 1921-es megállapodás kapcsán. De mindennél többet mond, hogy miközben Klebelsberg Kuno neve említésre sem kerül, addig Rákosi Máttyás két alfejezet témáját is képezi: elsőként a hazatérése, másodikként pedig a pere kerül a középpontba „Rákosi Máttyás az ellenforradalom véstörvényészéke előtt” címmel.

A KÁDÁR-KORSZAK TANKÖNYVEI KLEBELSBERGRŐL ÉS POLITIKÁJÁRÓL

Bár 1956 után mind a közbeszédben, mind a történettudományos kutatásban fokozatosan megszűnt a sztálinista, vulgármarxista hangvétel, a marxizmus-leninizmus maradt továbbra is az uralkodó ideológia, és a történelemtankönyvek is csak nagyon lassan kezdtek változni.⁷ A megelőző időszakhoz hasonlóan Klebelsberg Kuno nevét is hiába keressük a korszak tankönyveiben, csak két 1957-es kiadású tankönyvben

² Iván János: Magyarország története a szatmári békétől napjainkig. A katolikus gimnáziumok és leánygimnáziumok VIII., a líceumok és leánylíceumok IV. osztálya számára. Szent István Társulat, Budapest, 1947. 169.

³ Heckenast Gusztáv–Karácsonyi Béla–Feuer Klára–Zsigmond László: Történelem a VIII. osztály számára. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter. Budapest, 1948, 206.

⁴ Katona im. 81.

⁵ Lukács Lajos–Spira György–Karácsonyi Béla–Heckenast Gusztáv: A magyar nép története. Művelt Nép Könyvkiadó. Budapest, 1951.

⁶ Lukács Lajos: A magyar nép története III. rész 1849–1950. A mezőgazdasági technikumok számára. Tankönyvkiadó. Budapest, 1951. 197–198.

⁷ Katona András: Szarajevótól Trianonig III. Az első világháború és következményei a pártállami időszak történelemtankönyveiben II. (1956-tól az 1980-as évekig). Könyv és nevelés 18 (2016) 1. sz. 62.

is a Rákosi-korszakban megszokott hangvétel köszön vissza: „A munkásság gyermekei elől [a] művelődés, a továbbtanulás útjait elzárta a rendszer. [...] Ijesztően magas volt az analfabéták (írni-olvasni nem tudók) száma.”⁸ Míg más helyen: „A Horthy-rendszer kulturális életére a hanyatlás nyomta rá a bélyegét, mely az imperialista államok kulturális életére a kapitalizmus általános válsága idején jellemző.”⁹

Enyhe változás az 1960-as években kezdődött, amikor az 1962-es tanterv nyomán felmenő rendszerben megjelentek az új 8. és IV. évfolyamos tankönyvek. Az egyik új gimnáziumi tankönyvben az alapvetően elmarasztaló leírásban elbűjtatva ugyan, de mégis megjelenik a korabeli oktatáspolitikai eredményeinek (pl. tanyasi iskolák) elismerése is, illetve mivel tényszerűen az analfabetizmus jelentős csökkenését nem lehetett vitatni, így csak azt tudták rögzíteni, hogy „elterjedt” volt.

„Az ellenforradalmi rendszer kulturális politikája fennhangoztatta a »magyar kultúrfölény« jelszavát. [...] A termelési technika fejlődése elkerülhetetlenné tette a tömeges műveltségi színvonalának némi emelését. Ezért bővítették a tanyai iskolák hálózatát, de az analfabetizmus még az 1930-as évek elején is elterjedt volt. A közép- és felsőoktatás intézményeibe munkás- és parasztfiatalok csak elenyésző számban (3%) juthattak be.”¹⁰

Más esetben ugyanakkor az egyik általános iskolai kötetben továbbra is a már korábban megszokott megközelítés és hangnem köszön vissza:

„Sok falusi iskola csak vályogfalú és gyengén felszerelt volt. Nem egy helyen gyertyával, olajméccessel vagy petróleumlámpával világítottak. Ezekben az iskolákban rendszerint egy tanító foglalkozott több osztály tanulóival: sokszor 100-120 gyerekkel. [...] Bár a törvény előírta az elemi iskola kötelező elvégzését, ennek végrehajtásáról a rendszer urai nem gondoskodtak. [...] A hat elemi iskolai osztályt csak kevesen végezték el. Igen sok volt az országban az írástudatlan (analfabéta). A továbbtanulás útját a rendszer csaknem teljesen elzárta a munkások és a parasztek gyermekei elől.”¹¹

Az igazi változás az 1980-as évektől indult meg. Jól illusztrálja ezt Jóvérné Szirtes Ágota nagy példányszámban kiadott, igen elterjedt tankönyve.¹² E kötetek formájukban is sokat változtak: tanulói tevékenységre alkalmazható forrásokkal, képekkel, ábrákkal bővültek, tehát didaktikailag sokkal sokszínűbbek lettek.¹³ A formai változások mellett a tartalom is jelentősen módosult: évtizedek után először megjelent Klebelsberg Kuno neve, sőt egy teljes oldalpár foglalkozik e kötetben a Horthy-korszak kulturális életével és oktatáspolitikájával, immár az eredményeket is megemlítve. Ráadásul két forrásszemelvény is bekerült a kötetbe Klebelsbergtől, ami a korábbiakhoz képest nagy változás. A kötet megemlítette a kultúrfölény gondolatát, az egyetemek fejlesztését, a Levente-mozgalmat, az ösztöndíjakat, bár a klebelsbergi oktatáspolitikát továbbra is szociális kritikával illette:

„Bizonyos iskolaépítő és -fejlesztő tevékenysége ellenére ezt a művelődéspolitikát az jellemzi, hogy mindvégig fennmaradt a dualizmusból örökölt antidemokratikus rendszer. A négy elemi után szétvált az oktatás. A felemelkedni vágyó kisember négy polgárit végző gyermekei számára nem volt továbblépési lehetőség. [...] A közép- és felsőoktatási intézményekbe a munkás- és parasztfiatalok csak alig (3-4 %) jutottak be. Bizonyos előrehaladás azért végbement az iskolázásban. Nem tartott ugyan lépést a kor követelményeivel, de részben pótolta az első világháború előtti lemaradást.”¹⁴

Mindezekon felül vastag betűs kiemeléssel szerepel, hogy csökkent az írástudatlanság, sőt az is, hogy a tanköteleseknek már 92%-a beiratkozott az elemi iskolába. Mindez jól előkészítette a rendszerváltoztatás után bekövetkező változásokat.

KLEBELSBERG MÉLTÓ HELYÉRE KERÜL (1990 ÓTA)

A rendszerváltoztatással megszűnt a kötelező történelem-szemlélet, így megnyílt az út Klebelsberg történelmi jelentőségének reális bemutatására a tankönyvekben is. Ennek természetesen a történetírásban megvolt az általános historiográfiai háttere is, elég csak a Klebelsberg beszédeit és

⁸ Kiss Béla–Petrik János–Vörös István: Történelem az általános iskola VIII. osztálya számára. Tankönyvkiadó. Budapest, 1957. 183.

⁹ Bellér Béla–Incze Miklós–Kempelen Imre–Nagy Imréné: A magyar nép története III. rész. Az általános gimnáziumok IV. osztálya számára. Ideiglenes tankönyv. Tankönyvkiadó. Budapest, 1957. 177.

¹⁰ Balogh Endre: Történelem a gimnáziumok IV. osztálya számára. Tankönyvkiadó. Budapest, 1968. 214–215.

¹¹ Csizsér Béla–Sári Gusztáv: Történelem az általános iskolák VIII. osztálya számára. Tankönyvkiadó. Budapest, 1966. 116.

¹² Jóvérné Szirtes Ágota: Történelem a gimnáziumok IV. osztálya számára. A legújabb kor története. Tankönyvkiadó. Budapest, 1982.

¹³ Katona András: Szarajevótól Trianonig IV. Az első világháború és következményei a rendszerváltozást megelőző és követő évek történelemtan-könyveiben (1980-tól 1998-ig). Könyv és nevelés 18 (2016) 3. sz. 44.

¹⁴ Jóvérné im. 104–105.

írásait közreadó, Glatz Ferenc által szerkesztett kötetre gondolni.¹⁵ A klebelsbergi kultúrpolitikával, illetve az egész Horthy-korszak oktatási és kulturális kérdéseivel egyre nagyobb terjedelemben foglalkoznak a rendszerváltoztatás óta megjelenő tankönyvek. Jellemzően mindegyik kötetben kép is található a miniszterről, ami azt jelzi, hogy a tankönyvszerzők, tananyagfejlesztők és szerkesztők fontosnak tartják, hogy Klebelsberg vizuálisan is a kulturális kód részévé váljon. Mindenütt szerepel az oktatáspolitikai szellemi háttere, leginkább a kultúrfölény vagy a neonacionalizmus bemutatásával.¹⁶ Ezenfelül részletesen előkerülnek a fejlesztések különböző szintjei a népiskoláktól (jellemzően képpel)¹⁷, az egyetemekig, kutatóintézetekig.¹⁸

A legújabb – 2020-as kerettanterv alapján lezajlott – tan-

könyvfejlesztés nyomán a klebelsbergi oktatás- és kultúrpolitika immár mindkét állami tankönyvsorozatban több oldalon keresztül, egy-egy lecke meghatározó elemeként szerepel, számos képpel, forrással, adatsorral illusztrálva. Mindennek alátámasztására csak két rövid gondolatot érdemes idézni: „Klebelsberg Kuno gróf, a Bethlen-kormány kultuszminisztere (vallás- és közoktatásügyi miniszter) látványos eredményeket ért el a kultúra és oktatás terén.”¹⁹ Illetve: „Nagy léptékű programok végrehajtása fűződik Klebelsberg Kuno gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter nevéhez. Klebelsberg Kuno el tudta fogadtatni a politikában, hogy a magyarság felemelése, régi szerepének visszaszerzése a Kárpát-medencében csak a népesség kulturális szintjének emelésével, az úgynevezett kultúrfölény fenntartásával lehetséges.”²⁰ Mindezek nyomán

Az első világháború és következményei Magyarországon. A Trianon utáni ország élete (1914–1931)

Magyarország részvétele a világháborúban. Az őszirózsás forradalom. Kísérlet a kommunista diktatúra megteremtésére: a Tanácsköztársaság. A trianoni béke, hatása a gazdaságra, társadalomra, az etnikai viszonyokra. A határon túli magyarság sorsa. A Horthy rendszer kialakulása és konszolidációja. A művelődési viszonyok. Az életmód változásai.

Évszámok:

1914.július 2., 1918.október 31., 1918.november 3., 1919.március 21., 1920.március 1., június 4., 1921–31, 1927

Személyek:

gróf Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, gróf Teleki Pál, gróf Bethlen István, Klebelsberg Kuno, Nagyatádi Szabó István, Peyer Károly

Topográfia:

Doberdó, Isonzó, trianoni Magyarország, Piave

Fogalmak:

őszirózsás forradalom, etnikai és történeti elv, proletárdiktatúra, Tanácsköztársaság, vörös- és fehérterror, numerus clausus, antiszemitizmus, irredentizmus, revízió, társadalombiztosítás, konszolidáció

Részlet a 2000-ben kiadott kerettanterv lexikai követelményeiből

Fogalmak, adatok

Fogalmak: konszolidáció, antiszemitizmus, numerus clausus, földreform, népszövetségi kölcsön, pengő, Magyar Nemzeti Bank, revízió, irredentizmus, kultúrfölény, társadalombiztosítás, agrárrolló, népi mozgalom, nyilas mozgalom, nyílt és titkos szavazás, zsidótörvény, győri program, első bécsi döntés.

Személyek: Teleki Pál, Bethlen István, Klebelsberg Kuno, Gömbös Gyula, Imrédy Béla, Szent-Györgyi Albert.

Topográfia: Felvidék, Kárpátalja.

Kronológia: 1920 (a numerus clausus, földreform) 1921-31 (Bethlen István miniszterelnöksége), 1927 (a pengő bevezetése), 1932-1936 (Gömbös Gyula miniszterelnöksége), 1938. november 2. (az első bécsi döntés), 1939. március (Kárpátalja visszacsatolása).

Részlet a 2012-ben kiadott kerettanterv lexikai követelményeiből

¹⁵ Tudomány, kultúra, politika. Gróf Klebelsberg Kuno válogatott beszédei és írásai (1917–1932). Szerk. Glatz Ferenc. Európa Kiadó. Budapest, 1990.

¹⁶ Salamon Konrád: Történelem IV. A középiskolák számára. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 1999. 78.

¹⁷ Száray Miklós–Kaposi József: Történelem IV. Forrásközpontú történelem. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2006. 97.

¹⁸ Hosszú Gyula: A század fele 1914–1945. AKG Kiadó. Budapest, 1996. 162.

¹⁹ Borhegyi Péter–Nánay Mihály: Történelem 11. Oktatási Hivatal. Budapest, 2022. 185.

²⁰ Száray Miklós: Történelem 11. Oktatási Hivatal. Budapest, 2022. 191.

egyértelműen kijelenthető, hogy Klebelsberg Kuno szerepe, reformjai az őket megillető mértékben és mélységben szerepelnek napjaink tankönyveiben, jelentősen törlesztve a múlt adósságából.

KLEBELSBERG A TANTERVEKBE ÉS AZ ÉRETTSÉGIBEN

Klebelsberg Kuno miniszteri tevékenységét, oktatás- és kultúrpolitikai jelentőségét a pártállami időszak jelentős részben elhallgatta, vagy akár visszájára fordítva mutatta be.

A tantervi szabályozásban való egyértelmű megjelenése ezért a rendszerváltoztatás után kiadott kerettantervekben érhető tetten. Elsőként a 2000-es kerettantervben jelent meg kötelező lexikai elemként Klebelsberg a történelmi személyek között. Minthogy a tankönyvek akkreditációja a tantervi szabályozásnak megfelelően történik, így ez az elem nagyon fontos, hiszen ezáltal megkerülhetetlen tankönyvi témává vált – bár mint fentebb szerepelt, Klebelsberg már a kerettanterv megjelenése előtt is jelentős súllyal megjelent a tankönyvekben.

9. Magyarország története az első világháborútól a második világháborús összeomlásig

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
9.1. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása és következményei	Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása. Trianon gazdasági, társadalmi és etnikai hatásai.	A Károlyi-kormány bel- és külpolitikai mozgásterére és intézkedéseire. A tanácskormány uralomra kerülése, politikája, bukásának okai. Trianon társadalmi és bel- és külpolitikai következményei.
9.2. A Horthy-rendszer jellege és jellemzői	Az ellenforradalmi rendszer konszolidációjának legfontosabb lépései.	Politikai életpályák bemutatása és elemzése (pl. Bethlen István, Teleki Pál). Gazdasági válság és radikalizálódás a belpolitikában (Gömbös és kísérlete).
9.3. Művelődési viszonyok és az életmód	Társadalmi rétegződés és életmód a húszas-harmincas években.	A klebelsbergi kultúrpolitika kibontakozása és főbb jellemzői (pl. kultúrfejlődés, vallásnevelés). Tudomány és művészet főbb képviselői a két világháború közötti Magyarországon (pl. Szent-Györgyi Albert, Bartók Béla).
9.4. A magyar külpolitika mozgásterére, alternatívái	A magyar külpolitika céljai és kapcsolatai a két világháború között.	Magyarország a náci birodalom árnyékában (pl. gazdasági és politikai kényszerek, kitérési kísérletek). A területi revízió lépései.

A 2005-től érvényes érettségi vizsgakövetelmények vonatkozó részlete

9. Magyarország a világháborúk korában (1914–1945)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
9.1. Az első világháború és következményei Magyarországon	A trianoni békediktátum és következményei.	Magyarország az első világháborúban. Az ősrizsás forradalom és a tanácsköztársaság.
9.2. A Horthy-korszak	Az ellenforradalmi rendszer konszolidációjának legfontosabb lépései. A magyar külpolitika a két világháború között. A politikai rendszer főbb jellemzői. Társadalmi, gazdasági, ideológiai kérdések.	A válság és hatása: a belpolitikai élet változásai az 1930-as években.
9.3. Művelődési viszonyok és társadalom	Társadalmi rétegződés és életmód a húszas-harmincas években. Az antiszemitizmus megjelenési formái és a „zsidókérdés” Magyarországon	A klebelsbergi oktatás- és kultúrpolitika.
9.4. Magyarország a második világháborúban	Magyarország háborúba lépése és részvétele a Szovjetunió elleni harcokban. Magyarország német megszállása és a nyilas hatalomátvétel. A holokauszt Magyarországon.	Magyarország a náci birodalom árnyékában. A területi revízió lépései. Kállay Miklós miniszterelnöksége.

A 2017-től érvényes érettségi vizsgakövetelmények vonatkozó részlete

Témák	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
5.1. Az első világháború	A háború jellemzői, hadviselő felek – Magyarország részvétele a háborúban	A világháború kirobbanása, a nyugati front, tengeri hadviselés
5.2. Politikai változások a háború után	A forradalmi átalakulás kísérlete, tanácsköztársaság, ellenforradalom Magyarországon 1918–1920-ban	Bolszvik hatalomátvétel Oroszországban
5.3. Párizs környéki békek	A trianoni békediktátum születése, tartalma és következményei	A Párizs környéki békek, Közép-Európa átalakítása
5.4. Állam, ideológia és gazdaság a két világháború között	A nemzetiszocialista Németország A kommunista Szovjetunió	A fasiszta állam és ideológia A világgazdasági válság, kezelése az USA-ban
5.5. Politika és gazdaság Magyarországon	Politikai és gazdasági konszolidáció Magyarországon az 1920-as években	A világgazdasági válság hatása, kezelése és következményei Magyarországon az 1930-as években
5.6. Társadalom és életmód Magyarországon	Oktatás és kultúrpolitika Magyarországon	A társadalom és az életmód átalakulása Magyarországon

A 2024-től érvényes érettségi vizsgakövetelmények vonatkozó részlete

Kisfaludi Strobl Zsigmond bronzszobra Klebelsberg Kunoról
(Eredetileg a Testnevelési Főiskola kertjében elhelyezett szobor,
amelyet később lebontottak. Szoboravatás: 1933. június 11.)

A következő, 2012-ben kiadott kerettantervben szintén szerepelt Klebelsberg neve a lexikai követelmények között, emellett megjelent a fogalmaknál a kultúrfölény gondolata is. Bár magától értetődő volt, hogy a Horthy-korszak tematikai blokkjában (akár a konszolidáció, akár a társadalomtörténeti téma esetében) megjelenik a klebelsbergi oktatás- és kultúrpolitika, a 2020-as kerettanterv ezen is túllépve a kötelező tantervi témakörök között külön kiemelve is szerepelteti a témát, ezzel a lehető legerősebb tartalomszabályozói szintet biztosítva Klebelsberg és intézkedései számára.

A tantervi szabályozás és a tankönyvek mellett nagyon fontos szerepet játszik az érettségi vizsgakövetelmény is, hiszen ez kötelező, országos sztenderdek szerint zajló külső vizsga, mely erős szabályozó hatással bír. 2004-ig a történelem érettségi csak szóbeli vizsga volt, azonban 2005-től kezdve – a kétszintű érettségi bevezetésével – hosszú írásbeli tesztfeladatsort is írnak a diákok, melyek részletesen kidolgozott követelmények alapján állnak össze.

A 2005-ben bevezetett első érettségi vizsgakövetelmény „a klebelsbergi kultúrpolitikát” az emelt szinten kérdezhető témák közé sorolta, csakúgy, mint a 2017-től érvényes követelmény. Mindezekhez társult a kerettanterv által kijelölt kötelező lexikai követelmény, mely előbb csak Klebelsberg Kuno személyének ismeretét, majd a kultúrfölény fogalmát is elvárta. E tekintetben további változást, bővülést hozott

a 2024-től aktuális vizsgakövetelmény: a kétszintű érettségi bevezetése óta először középszinten kérdezhető témának jelölte ki a Horthy-korszak oktatás- és kultúrpolitikáját, emelt szinten pedig a kultúrfölény helyett a Collegium Hungaricum fogalmát emelte be e témából a lexikai követelmények közé.

A szabályozás bemutatása mellett érdemes konkrétan is áttekinteni a 2005 óta kiadott feladatsorokat. Ennek nyomán az látható, hogy az írásbeli történelem érettségi bevezetése óta hat alkalommal kellett a vizsgázóknak Klebelsbergből esszét írniuk, míg tizenegyszer fordult elő tesztfeladat a gróf oktatási és kulturális intézkedései kapcsán. Ezenfelül előfordulnak olyan feladatok is, melyek nem kifejezetten az oktatási-kulturális témával foglalkoznak, hanem Klebelsberg Kuno más témát érintő véleménye kapcsán jelenik meg ezekben (a legfrissebb májusi középszintű feladatsorban) például a Horthy-korszak politikai konszolidációja kapcsán egy választójogról szóló Klebelsberg-beszéd volt a diákok számára elemzendő forrás, de ez nem Klebelsberg miniszterségével és intézkedéseivel foglalkozott.

Ilyen módon tehát nem csak a tankönyveket olvasó vagy a történelemórán figyelő diákok találkoznak szükségszerűen Klebelsberg nevével és teljesítményével, hanem minden Magyarországon jelenleg érettségit szerezni kívánó diáknak fel kell készülnie, hogy a nagy kultuszminiszter telvékenységéről szóló feladattal találja szemben magát, akár az írásbeli, akár a szóbeli vizsgán közép- és emelt szinten egyaránt.

Klebelsberg emlékkiállítás a Múcsarnokban. 4. terem
(fotó: Czvek Gyula – MNM Történeti fotótár) Kisfaludi Strobl Zsigmond porté